ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 16ης Ιανουαρίου 1974 *

Στην υπόθεση 166/73,

η οποία έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundesfinanzhof προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

Rheinmühlen-Düsseldorf, Düsseldorf-Holthausen,

και

Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, Φραγκφούρτη επί του Μάιν,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 177, δεύτερη παράγραφος της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους R. Lecourt, πρόεδρο, A. M. Donner (εισηγητή) και Sørensen, προέδρους τμήματος, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutscher, C. O'Dalaigh και A. J. Mackenzie Stuart, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. P. Warner
γραμματέας: A. Van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(Το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Σκεπτικό

1 Με Διάταξη της 14ης Αυγούστου 1973, που περιήλθε στη γραμματεία στις 4 Σεπτεμβρίου 1973, το Bundesfinanzhof υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, στο Δικαστήριο ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα ζητώντας να πληροφορηθεί αν το άρθρο 177, δεύτερη παράγραφος, παρέχει «στα δικαστήρια που δεν αποφαίνονται σε τελευταίο βαθμό δικαίωμα απολύτως απεριόριστο να απευθύνονται στο Δικαστήριο» ή αν πρέπει να θεωρηθεί «ότι το εν λόγω άρθρο δεν θίγει τους κανόνες εσωτερικού δικαίου οι οποίοι, δεσμεύοντας τα εν λόγω δικαστήρια ως προς τη νομική εκτίμηση δικαστηρίου ανωτέρου βαθμού, εμποδίζει δικαίωμα τέτοιας εκτάσεως».

Όπως προκύπτει από τη Διάταξη, το ερώτημα ανέκυψε στο πλαίσιο διαδικασίας στρεφόμενης κατά της παρεπίμπτουσας με την οποία το τελευταίο ζητούσε από το Δικαστήριο την ερμηνεία διατάξεων του κανονισμού 19/62 του Συμβουλίου (ABl 1962, σ. 933), για να μπορέσει να εκδικάσει διαφορά που του παραπέμφθηκε από το Bundesfinanzhof το οποίο κατ' έφεση είχε εξαφανίσει προηγούμενη απόφαση αυτού του ίδιου δικαστηρίου.

Στην αιτούμενη από το Finanzgericht ερμηνεία που αφορά το αν οι λόγοι που οδήγησαν το Bundesfinanzhof στο να εξαφανίσει την προηγούμενη απόφασή του συμβιβάζονται με το κοινοτικό δίκαιο, τίθεται το ερώτημα αν η παράγραφος 126, πέμπτο εδάφιο του Finanzgerichtsordnung που δεσμεύει το Δικαστήριο στο οποίο παραπέμπτεται η υπόθεση ως προς τη νομική εκτίμηση που αποτελεί τη βάση της αποφάσεως περί παραπομπής, εμποδίζει ή όχι τον εν λόγω δικαστή να υποβάλει στο Δικαστήριο ένα τέτοιο ερώτημα.

2 Το άρθρο 177 που είναι ουσιώδες για τη διατήρηση του κοινοτικού χαρακτήρα του παρεχομένου από τη Συνθήκη δικαιώματος αποσκοπεί στο να διασφαλίσει εν πάση περιπτώσει σ' αυτό το δικαίωμα το ίδιο αποτέλεσμα σε όλα τα κράτη της Κοινότητας.

Έτσι, ενώ αποβλέπει στην πρόληψη διαφορετικών ερμηνειών του κοινοτικού δικαίου από ό,τι τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να εφαρμόσουν, αποβλέπει επίσης στο να διασφαλίσει αυτή την εφαρμογή παρέχοντας στον εθνικό δικαστή ένα μέσο καταργήσεως των δυσχερειών που θα μπορούσε να προκαλέσει η αξίωση να αποδοθεί στο κοινοτικό δίκαιο το πλήρες αποτέλεσμά του στο πλαίσιο των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης των κρατών μελών.

Συνεπώς, κάθε κενό στο σύστημα που έχει οργανωθεί μ' αυτό τον τρόπο θα έθετε σε κίνδυνο την ίδια την αποτελεσματικότητα των διατάξεων της Συνθήκης και του παράγωγου του κοινοτικού δικαίου.

Σ' αυτή την προοπτική πρέπει να γίνεται η εκτίμηση των διατάξεων του άρθρου 177, παρέχοντας σε όλα τα εθνικά δικαστήρια χωρίς διάκριση το δικαίωμα υποβολής στο Δικαστήριο αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, όταν θεωρούν ότι η απόφαση του Δικαστηρίου είναι απαραίτητη για την έκδοση της απόφασής τους.

3 Οι διατάξεις του άρθρου 177 επιβάλλονται επιτακτικά στον εθνικό δικαστή και, σχετικά με τη δεύτερη παράγραφο, παρέχουν το δικαίωμα να απευθύνεται στο Δικαστήριο για να του ζητεί να αποφαίνεται επί της ερμηνείας ή του κύρους.

Το εν λόγω άρθρο παρέχει στα εθνικά δικαστήρια την ευχέρεια και, σε ενδεχομένη περίπτωση, τους επιβάλλει την υποχρέωση υποβολής αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, μόλις ο δικαστής διαπιστώσει, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, ότι η ουσία της διαφοράς περιλαμβάνει ζήτημα το οποίο αφορά η πρώτη του παράγραφος.

Από αυτά προκύπτει ότι τα εθνικά δικαστήρια έχουν την πλέον εκτεταμένη ευχέρεια να απευθύνονται στο Δικαστήριο όταν θεωρούν ότι υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν τους θέτει ζητήματα που αφορούν την ερμηνεία ή την εκτίμηση του κύρους διατάξεων του κοινοτικού δικαίου που έχουν ανάγκη αποφάσεώς του.

4 Από τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι κανόνας του εθνικού δικαίου, ο οποίος δεσμεύει τα δικαστήρια που δεν αποφαίνονται σε τελευταίο βαθμό ως προς τις νομικές εκτιμήσεις του ανωτέρου δικαστηρίου, δεν μπορεί να αφαιρέσει από τα εν λόγω δικαστήρια την ευχέρεια να υποβάλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου το οποίο αφορούν τέτοιες νομικές εκτιμήσεις.

Θα ήταν διαφορετικά αν τα ερωτήματα που θέτει το Δικαστήριο, το οποίο δεν αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό, ήταν στην ουσία ταυτόσημα με ερωτήματα που έχει ήδη υποβάλει το δικαστήριο τελευταίου βαθμού.

Αντιθέτως, το δικαστήριο που δεν αποφαίνεται σε τελευταίο βαθμό πρέπει να είναι ελεύθερο, αν θεωρεί ότι η γενόμενη από το δικαστήριο ανωτέρου βαθμού νομική εκτίμηση μπορεί να το οδηγήσει στην έκδοση αποφάσεως αντίθετης προς το κοινοτικό δίκαιο, να υποβάλει στο Δικαστήριο τα προδικαστικά ερωτήματα που το απασχολούν.

Αν τα δικαστήρια που δεν αποφαίνονται σε τελευταίο βαθμό δεσμεύονταν χωρίς να έχουν το δικαίωμα να απευθύνονται στο Δικαστήριο, θα παρεμβάλλο-

νταν εμπόδια τόσο στην αρμοδιότητα του τελευταίου να αποφαίνεται προδικαστικώς όσο και στην εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σε όλους τους βαθμούς των εθνικών συστημάτων απονομής της δικαιοσύνης.

5 Πρέπει, επομένως, να δοθεί η απάντηση ότι η ύπαρξη στο εσωτερικό δίκαιο κανόνα που δεσμεύει τα δικαστήρια ως προς τη νομική εκτίμηση δικαστηρίου ανωτέρου βαθμού δεν μπορεί γι' αυτό και μόνο το λόγο να τα στερήσει από την προβλεπόμενη στο άρθρο 177 ευχέρεια να απευθύνονται στο Δικαστήριο.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

έχοντας υπόψη τις διαδικαστικές πράξεις, αφού άκουσε τον εισηγητή δικαστή που ανέγνωσε την έκθεσή του, αφού άκουσε την Επιτροπή και την επιχείρηση Rheinmühlen που ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του,

έχοντας υπόψη τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, ιδίως δε το άρθρο της 177, έχοντας υπόψη το πρωτόκολλο περί του οργανισμού του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ιδίως δε το άρθρο του 20,

έχοντας υπόψη του τον κανονισμό διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με Διάταξη της 14ης Αυγούστου 1973, το Bundesfinanzhof, αποφαίνεται:

Η ύπαρξη στο εσωτερικό δίκαιο κανόνα που δεσμεύει τα δικαστήρια ως προς τη νομική εκτίμηση δικαστηρίου ανωτέρου βαθμού δεν μπορεί γι' αυτό και μόνο το λόγο να τα στερήσει από την προβλεπόμενη στο άρθρο 177 ευχέρεια να απευθύνονται στο Δικαστήριο.

Lecourt	Donner	Sørensen	Monaco
Mertens de Wilmars	Pescatore	O'Dalaigh	Mackenzie Stuart

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 16 Ιανουαρίου 1974.

Ο Γραμματέας
A. van Houtte

Ο Πρόεδρος
R. Lecourt